

La Infermeria als Serveis Centrals funcions i competències

Grup de Treball
Especialitats d'Infermeria
als Serveis Centrals

Versió 23-11-2001

Índex

1 – Presentació	2
2 – Introducció	3
3 – Consideracions generals	4
4 – Definició de la Infermeria Especialitzada	6
5 – Funcions generals de la Infermeria Especialitzada	8
6 – Funcions específiques de la Infermeria Especialitzada	13
7 – Funció assistencial i tècnica	15
8 – Funció docent	16
9 – Funció investigadora	17
10 – Funció gestora	18
11 – Medis on exerceix la seva funció la Infermeria Especialitzada	19
12 – Recomanacions finals	20
Annex 1: exemples de formació	22
Bibliografia i fonts d'informació i dades	23

1 – Presentació

La situació existent en l'actualitat en determinades àrees de la infermeria respecte a qüestions tant laborals com professionals han estat el motiu que al llarg de l'any 2001 s'hagi creat una mesa de treball amb la participació del **Consell de Col·legis de Diplomats en Infermeria de Catalunya**, el **Sindicat d'Infermeria de Catalunya SATSE** i les **Associacions d'Infermeria de Radiologia** i de **Laboratori de Catalunya**.

L'objectiu proposat per tots els integrants ha estat el **determinar les funcions i competències de la Infermeria Especialitzada**, per poder establir una delimitació i a la vegada **potenciar** les activitats de les infermeres i infermers implicats.

La preocupació per la defensa laboral dels llocs de treball i el desenvolupament d'una especialitat que estigui reconeguda són les exigències que han de fer front a les necessitats urgents que actualment es viuen a la infermeria que aposta per el futur amb determinació.

La cerca de l'espai vital necessària per portar a terme les múltiples activitats que necessiten un alt grau d'especialització ha estat gens fàcil, coexistir els avenços tecnològics amb l'atenció personalitzada sense carències que originin deshumanització.

L'establiment d'una sèrie de dret i deures permet una actuació conseqüentment protocolitzada en base a un estudi realitzat tenint en compte les necessitats i el context social que es viu en l'actualitat.

Les perspectives dins el marc europeu, així com les més actuals tendències anglosaxones, ens donen una visió d'aquestes especialitats més acord amb la realitat del moment actual, orientant-les a canvis profunds i tendències en que la infermeria en mereixedora d'un alt grau de responsabilitat i confiança, a partir de la capacitació i el reflex del dia a dia en la satisfacció de les necessitats de la societat.

2 – Introducció

Els avenços tecnològics i les adaptacions professionals a les perspectives de qualitat coherents amb les necessitats del moment i a la vegada exigents amb el context laboral han qüestionat la forma i la manera de portar a terme les múltiples activitats que són de la seva competència.

La revisió de protocols i adaptació dels mateixos a aquests canvis estructurals importants han tingut que competir per aconseguir un adequat espai de domini professional.

El qüestionament de cadascuna de les activitats, el seu anàlisi i la seva identificació justifica la tinença d'un alt grau dins del pla d'aplicació de cures, on la persona és qui està en el centre de les actuacions i accions portades a terme per la **infermeria especialitzada**, essent aquest un dels més grans privilegis d'aquesta professió.

El nivell de capacitació necessari per al manteniment d'un alt grau de qualitat acord amb les necessitats i que sigui suficientment competitiu han desenvolupat un concepte nou, de major dinamisme per abordar el present i d'aquesta manera poder afrontar el futur.

En aquesta capacitació i l'alt grau d'exigència tant per la infermeria en la seva globalitat com per les **especialitzacions de Laboratori i Radiologia** en particular han constituït un dels grups professionals on de manera més palpable s'ha pogut apreciar un considerable canvi, estant l'acceptació d'aquest canvi un fet habitual, l'aspecte més positiu en la construcció d'una cultura assistencial sòlida i conseqüent amb les persones que constitueixen la societat i a les que van destinades unes cures professionals especialitzades.

3 – Consideracions generals

Les **competències de la Infermeria** constitueixen un conjunt d'habilitats, actituds i coneixements que permeten la presa de decisions d'una manera coherent i adequada a cada cas i situació.

- Habilitats (destreses)
- Actituds (saber ser, saber estar)
- Coneixements (formació i docència)

Aquest **saber** incorpora:

- Pensament crític (capacitat de criteri)
- Valors i actituds interpersonals (relacions socials)
- Tècniques (destreses i habilitats)

Això implica **adquirir responsabilitats en l'entorn sanitari**

- Persona (a qui van destinades les nostres activitats)
- Professional (marc competencial en el qual es desenvolupen les nostres activitats)
- Equip de salut (integrat en el conjunt d'un grup coordinat)
- Societat (a la qual es presta un servei)

Assumir determinades competències implica el compliment d'una sèrie d'activitats, les quals comporten la realització d'accions concretes i determinades.

Ètica, valors i aspectes legals (totes les activitats han d'estar d'acord amb aquests tres aspectes, sense que interfereixen en cap d'ells la practica coordinada i consensuada)

4 – Definició d'infermeria especialitzada

- Diagnòstic per la imatge i terapèutica radiològica
- Laboratori

A l'àrea del **Diagnòstic per la Imatge** s'engloben en el context de relació amb les radiacions ionitzants altres tres branques d'especialització:

- Radiodiagnòstic
- Medicina Nuclear
- Radioteràpia oncològica

A l'àrea de **Laboratori** a la seva vegada hi compren:

- Bioquímica
- Hematologia i hemoteràpia
- Immunologia
- Genètica
- Citologia
- Anatomia Patològica
- Microbiologia
- Banc de sang

La **infermeria especialitzada** es, per tant, aquella que a partir de l'aplicació de les bases comunes de la infermeria desenvolupa activitats pròpies i específiques que exigeixen d'una determinada capacitat per poder ser aplicades constituint una especialització.

Aquestes àrees d'especialització necessiten compartir les activitats considerades com purament tècniques com aquelles que es fonamenten en el pla de cures, estant incloses en aquest pla de cures.

Una adequada inclusió de la tècnica, cada vegada més exigent en la seva aplicació amb objectius a la vegada diagnòstics i terapèutics més o menys intensivistes, contempen un prototip de professional amb connotacions més àmplies en quant a versatilitat enfront el futur.

Aquests professionals han d'estar capacitats per poder aplicar les **tecnologies actuals** conjuntament amb **plans de cures** necessaris que les facin viables i òptimes a les necessitats plantejades.

Han d'estar capacitats a la vegada per a la **formació** de quants professionals que es relacionin amb ell, així com en la seva formació permanent i continuada que permeti elevar el nivell de salut i el grau de cultura sanitària de la societat.

Ha d'estar capacitada per poder portar a terme les activitats específiques en qualsevol àmbit professional dintre del món **hospitalari** i dels centres **d'atenció primària**.

Dintre del conjunt de la Infermeria Especialitzada es pot considerar:

- Una **professió de serveis** (expressats mitjançant les cures a les persones)
- Aquests serveis es troben centrats en les **persones**
- **L'individu** que rep aquestes prestacions és considerat com **un tot**.
- El professional de la Infermeria Especialitzada se troba capacitada per a acceptar les **responsabilitats i exigències** actuals.
- Com estratègia general la Infermeria Especialitzada s'adapta a les **necessitats socials**.

5 – Funcions Generals de la Infermeria Especialitzada

5.1. Objectius

La Infermeria Especialitzada com professió de serveis ha de proporcionar cures per mitjà de les cures d'infermeria amb els següents objectius:

- Proporcionar cures de la màxima qualitat.
- Elevar el nivell de salut i benestar de la societat.

5.2. Funcions

Les funcions incloses en el pla de cures poden ser considerades des de les perspectives:

- Treball en equip (interdependent)
- Delegació de tasques (dependent)
- Tasques específiques d'infermeria (independent)

5.3. Plans de cures

Derivats de l'aplicació del mètode científic a la solució de problemes en les cures d'infermeria de forma organitzada i sistemàtica, caracteritzant-se per:

- Augment del grau de satisfacció del professional
- Estimula la creativitat i l'esperit innovador
- Utilitza metodologia dinàmica i canviant
- S'adapta a les necessitats del pacient i en la consecució d'objectius
- Estimula activitats interpersonals afavorint una major comunicació
- Contempla la especificitat de cada pacient, el que permet la personalització i adaptació dels plans de cures

5.4. Etapes dels plans de cures

Les etapes son:

- Valoració
- Planificació
- Execució
- Avaluació

Valoració:

Prèviament és necessària una recollida d'informació per mitjà de:

- L'entrevista personal
- La observació
- La valoració física
- La informació aleatòria (donada per familiars, acompanyants, amics, etc.)
- La història clínica (anamnesi)
- Altres professionals de la salut amb qui hagi tingut relació.

Tot això porta a la identificació de possibles problemes amb conseqüència de l'anàlisi de la informació obtinguda.

Planificació:

Determinació de la manera d'administrar les cures d'infermeria de forma:

- Organitzada
- Individualitzada

Dirigida cap a uns objectius concrets, el que obliga a un registre de totes les activitats que es porten a termini.

Execució:

Es la posada en pràctica en el pla de cures de les diferents respostes de la persona enfront a les cures administrades.

- Analitzant
- Enregistrant (a la història d'infermeria)

Avaluació:

Amb una doble aplicació:

- Per a la persona
- Per al professional de la Infermeria Especialitzada

Amb la qual cosa es poden extraure plantejaments com:

- Resultats de l'aplicació del pla de cures
- Possibilitat d'introducció de modificacions positives
- Forma d'aplicació dels plans de cures
- Factors que han contribuït a l'èxit o al fracàs

5.5. Competències de la professió d'Infermeria Especialitzada

1. Procés de cures (com conjunt d'activitats amb una finalitat determinada)
2. Prevenció i promoció de la salut (finalitat última cap a la que es dirigeixen les diverses activitats realitzades)
3. Procediments i protocols (que emmarquen el camí a seguir en cada activitat orientat cap el desenvolupament de la mateixa)
4. Vigilància de persones en situacions específiques (segons el grau de gravetat i les circumstàncies)
5. Comunicació i relació amb l'usuari (com base de contacte amb la transferència d'informació i en la percepció de dades)
6. Treball en equip i relació interprofessional (com forma de poder aplicar uns plans de cures en els que es veuen implicats molts professionals)
7. Comunicació intraprofessional (base del treball en equip i com continuïtat en les diverses prestacions de cures efectuades)
8. Vetllar per al manteniment de les competències professionals (com mesura de seguretat de qui imparteix determinades cures i projecció de futur)
9. Implicacions i compromís professional (la realització d'activitats de prestació de serveis per mitjà de cures d'infermeria la qual cosa obliga a implicar-se al professional, així com a establir compromisos amb l'usuari, l'entitat, la resta de professionals, la seva especialitat professional i la societat.

5.6. La Infermeria Especialitzada utilitza el mètode científic per:

- La identificació de problemes dins del context de les cures d'infermeria
- Permet exercir accions de valoració i identificació
- Planifica accions concretes dins de les responsabilitats d'infermeria
- Adapta les exploracions a les característiques i peculiaritats del pacient
- Avalua els resultats obtinguts
- Corregeix errors
- Introdueix els canvis adequats

5.7. La Infermeria Especialitzada inclou les següents activitats:

- Recollida de dades
- Elaboració de protocols
- Organització i coordinació multidisciplinària
- Planificació de cures
- Registre
- Avaluació

5.7.1. Recol· lecció de dades:

- Història clínica
 - Dades mèdiques
 - Estat físic del pacient
 - Estat psíquic del pacient
 - Capacitat de mobilització
 - Col· laboració
 - Grau d'informació sobre la exploració a realitzar
- Entrevista personal
- Altres informacions
 - De familiars, acompanyants, amics...
- D'altres professionals de l'equip multidisciplinar

Es molt important valorar el grau d'informació que te el pacient sobre la exploració o l'aplicació terapèutica dins de qualsevol àrea de la Infermeria Especialitzada que es tingui que portar a terme, i completar la mateixa de la forma més adequada i afavorint la cooperació a la vegada que disminueix el grau d'ansietat.

5.7.2. Elaboració de protocols:

Que siguin específics a cadascun de les àrees de la Infermeria Especialitzada

Atenent a les peculiaritats pròpies i tenint en compte el grau d'adaptació a l'àmbit hospitalari o als centres de salut on estiguin inclosos

5.7.3. Organització i coordinació multidisciplinar

Entre els diferents professionals de l'equip sanitari.

5.7.4. Planificació de les cures

Activitats que són específiques a la Infermeria en cada especialització

- Preparació del material necessari per portar a terme cada activitat
- Adopció de mesures correctes en quant a allò específic
- Aplicació de les tècniques adequades a cada moment
- Constant vigilància de la persona atesa
- Assegurar la continuïtat assistencial

5.7.5. Registre

Tot allò recollit com informació ha d'ésser adequadament enregistrat, assegurant d'aquesta manera la continuïtat assistencial i registral.

5.7.6. Avaluació

Es realitza l'avaluació de l'aplicació dels plans de cures, siguin aquests específics o generals, per aconseguir les accions correctores precises per a millorar la qualitat assistencial.

6 - Funcions específiques de la infermeria especialista

Les peculiaritats pròpies de cada especialització permeten incloure una sèrie d'activitats i característiques que són diferents entre àrees i especialitzacions, el que constitueix una diferència que repercutirà tant en les activitats habituals com en les competències i funcions que es desenvolupen, per la qual cosa dintre del nom d'especialització s'inclouen tant activitats bàsiques d'infermeria generalista com de caràcter específic.

Funcions del diplomad en infermeria especialista

Dintre dels contextos sanitaris i socials, així com específicament professionals com directes aplicacions diagnòstiques o terapèutiques contemplades en el marc dels plans de cures d'infermeria que s'inclouen amb la seva aplicació.

Aquestes funcions són, per tant, les mateixes que es poden portar a terme en l'aplicació dels plans de cures de qualsevol àrea del món sanitari sigui intra o extrahospitalària contemplant els mateixos factors i objectius.

Les funcions pròpies de la Infermeria Especialitzada és l'atenció de l'individu sa o malalt en la realització d'aquelles activitats que contribueixen a la seva salut o restabliment de la mateixa amb la màxima eficàcia i eficiència.

Tot això pot ser portat a terme a partir d'activitats psicosocials i activitats assistencials tècnico-biològiques.

Activitats psicosocials:

S'estableixen actes de relació amb:

- L'equip multidisciplinar
- La persona receptora de les cures tenint en compte el marc d'atenció integral propi de la infermeria, que contempla a la persona com un tot, procurant d'aquesta manera una atenció més individualitzada i personalitzada contraposant-se així a les aplicacions sanitàries exclusivament tècniques que comporten deshumanització.

Activitats assistencials tècnico-biològiques:

Portades a terme amb coneixements i destreces que son de dos tipus:

- Exclusivament d'infermeria i aplicables en qualsevol àrea sanitària
- Específics d'una determinada àrea de la Infermeria Especialitzada

Funcions

- Assistencial i tècnica
- Docent
- Investigadora
- Gestora

7 -. Funció assistencial i tècnica

La funció assistencial i tècnica constitueixen el conjunt d'activitats que tenen com objectiu primordial proporcionar una atenció bio-psico-social segura i eficaç a l'individu sa o malalt tant dintre de l'àmbit hospitalari com extrahospitalari

Funcions assistencials de la Infermeria Hospitalària

Requisit bàsic:

- L'infermer/a especialista ha d'ésser capaç d'assegurar la continuïtat assistencial per seguir mantenint la qualitat de cures adequada.

Activitats:

- Tenir cura dels aspectes físics de la persona, vetllant pel seu benestar durant el decurs de la seva estància en l'àrea d'actuació sanitària.
- Des de establir contacte, identificar-se amb la persona, donar la informació necessària i control exhaustiu de l'estat de la persona establint un diagnòstic que porti a l'elaboració d'un pla de cures d'infermeria personalitzat i individualitzat.

8 - Funció docent

La funció docent s'inclou dintre del conjunt d'activitats a desenvolupar per la Infermeria Especialitzada, orientada a :

- La formació pròpia dels professionals d'infermeria i relacionats amb l'equip multidisciplinar.
- Educació sanitària a la població

Veure annex 1

9 – *Funció investigadora*

La professió d'infermeria no avança si no hi ha investigació de qualitat, ja que és imprescindible desenvolupar el coneixement que guia i recolza la pràctica infermera, desenvolupant d'aquesta manera la pròpia disciplina.

10 - Funció gestora

La infermera tant generalista com especialista ha d'estar present en els òrgans de gestió i decisió. Ha d'organitzar i planificar les activitats professionals i ha de treballar en conjunt i prendre decisions en el marc de l'equip multidisciplinari.

11 – Medis on exerceix les seves funcions la Infermeria Especialista

- Hospital
- Atenció primària

En l'àrea d'acció de la **Infermeria Especialitzada** en els àmbits de Laboratori i de Diagnòstic per la Imatge, des de perspectives diagnòstiques i terapèutiques es realitza de la manera més ampla a nivell hospitalari, sense perjudici de la gran tasca que es realitza al món de l'atenció primària com mesura preventiva de salut i de racionalització d'una sanitat descentralitzada dels hospitals i acord amb la distribució geogràfica.

12 – Recomanacions finals

- Les necessitats de la societat són les que marquen el grau d'evolució de les diferents professions, de les seves especialitats i del camí a seguir per aquestes.
- Els avenços tecnològics i l'adaptació personalitzada d'aquests són els que exigeixen cada vegada més, una molt depurada sistemàtica d'especialitzacions per donar adequada cobertura a aquestes necessitats.
- La versatilitat de la qual és capaç la **Infermeria Especialitzada** podent compartir la tècnica amb l'aplicació de cures constitueix una opció adequada en aquestes adaptacions a les necessitats socials.
- Per altra banda, la **Infermeria Especialitzada** necessita per potenciar encara més les seves activitats un marc legal d'habilitació formativa que li permeti seguir projectant-se cap el futur, potenciant totes aquelles línies d'actuació de les quals és capaç, consolidant com meta una millora en la salut dels integrants de la societat a la qual també pertanyen.
- Una identificació amb aquesta societat a partir d'un pla de cures i la millor forma de competir multidisciplinàriament des de la perspectiva formativa li ha de donar a la **Infermeria Especialitzada** l'impuls que li permeti desenvolupar totes aquelles perspectives de las quals és capaç, essent la persona en darrera instància la receptora dels beneficis derivats.
- La inversió en salut es inqüestionable, per això la **Infermeria Especialitzada** aporta amb les seves reflexions i inquietuds els fonaments conjuntament amb altres professions per a consolidar en un alt grau els nivells de qualitat exigible d'acord amb la situació i el moment actuals.
- Seria agosarat no pensar en perspectives futures sense un pla a seguir coherent amb les línies actuals i valorant de manera qüestionada totes i cadascuna de les possibilitats que s'ofereixen, essent l'elecció de la més adequada que la de fomentar i projectar la professió d'infermeria.
- L'adaptació professional a continus canvis, essent aquests d'una gran exigència en capacitació i en nivell de formació, contempla a la infermeria com un conjunt de professionals que han d'estar habituats a canvis transcendents i a la millor manera d'adaptar-los a la realitat professional.

- Les noves tendències de la Infermeria Especialitzada en comparació a d'altres països, sense abandonar les peculiaritats pròpies, ens permeten veure un nou concepte d'aplicació en el que la infermeria tendeix cap a les especialitzacions per l'alt grau d'exigència de les activitats portades a terme i per ser de la infermeria el patrimoni incuestionable de la cura de les persones.
- Diferents entitats i associacions relacionats amb la infermeria s'han sensibilitzat a aquestes noves corrents per poder donar una solució a unes necessitats que no poden ignorar-se, y per poder mantenir un alt grau d'actuació a la professió d'infermeria, portant a la mateixa al lloc que li correspon.

Annex 1

Exemples de formació

1. Formar al personal que compren l'equip professional per mitjà de:
 - L'assistència a:
 - i. Sessions monogràfiques
 - ii. Cursos de formació continuada
 - iii. Seminaris
 - iv. Congressos
 - Participar en l'adquisició de llibre i treballs per a la biblioteca d'infermeria del servei corresponent.
 - Elaborar protocols de les diferents exploracions o tractaments segons les diverses patologies, exploracions o determinacions.
 - Confeccionar les històries d'infermeria per al seguiment del curs del pacient.
2. Participar en la formació d'altres professionals i inclòs dels usuaris o pacients
 - Orientar a l'usuari en la seva nova situació o contacte amb la malaltia
 - Orientar a l'usuari en la unitat dintre de la infraestructura sanitària que correspongui.
 - Ensenyar a l'usuari la importància de la dieta i la higiene per a la seva salut
 - Ensenyar a l'usuari l'autocura que és imprescindible per a la seva reinserció.
3. Orientar i ensenyar a les persones més properes al pacient:
 - Amb l'ajuda que representa el recolzament emocional.
 - Informar dels diferents procediments a portar a terme en el camí cap a la seva independència.
 - Orientar en el procés de tractament i rehabilitació.

Bibliografia

Fonts d'informació i dades

- Competències de la Profesió d'Infermeria (Consell Català d'Especialistes en Ciències de la Salut).
- Proyecto de funciones de Enfermería (Col.legi Oficial de D.U.E. de Barcelona).
- Planes de cuidados de Enfermería Radiológica (Mª Pilar Darriba Rodríguez).
- Aplicación del proceso de Enfermería. Guía práctica (Alfaro R.) Edit. Doyma 1988 Barcelona.
- Enfermería Radiológica (Cervantes Alma), Edit. Limusa 1988 México.
- Calidad de Cuidados de Enfermería (Fernandez Gomes y otros).
- Caso práctico (Revista Rol d Enfermería 157: 45 - 52), 1991 Barcelona.
- Planes de Cuidados en Enfermería Médico-quirúrgica (Hollaway Nancy M.), Edit. Doyma 1990 Barcelona.
- Formación en Ciencias de la Salud (Mompert M.P.), Revista: notas de enfermería 8: 439-447, 1991 - Barcelona.
- Diagnóstico de Enfermería y planeación de cuidados (Tapich B.J. y otros), Edit. Interamericana 1992 México
- La investigación como instrumento de mejora de los Cuidados - Revista Notas de Enfermería 8: 427 - 432, 1991 - Barcelona.
- Manual de Enfermería Médico-quirúrgica - Tomo I - Edit. Interamericana.
- Curso de Postgrado de Enfermería Radiológica (Les Heures) Universidad de Barcelona.
- Funciones específicas del D.U.E. especialista en Radiaciones Ionizantes (Joan Pons Camprubí-Albert Traitè).
- Marco conceptual de funciones y programa de Especialidad de Enfermería Radiológica (Muñoz Vinuesa A.).
- Funciones del/de la enfermero/a en Radiodiagnóstico - Hospital Civil Provincial de Málaga.

- Funciones enfermero/a - División de Enfermería - Hospital de la Sta. Creu i Sant Pau de Barcelona.
- Desdcripció de les funcions i activitats d? Infermeria en el Servei de Radioterapia (Noe Campderros, P - Martínez Salvador, S i altres) - Hospital de Bellvitge - Barcelona.
- Descripció de la Professió d'Infermer/era de Medicina Nuclear i llurs funcions (Traité A. - Pons Camprubí J.) Associació d'Infermeria Radiològica (A.C.I.R.) - Barcelona.
- Proceso de atención de Enfermería en un Servicio de Medicina Nuclear (Milián Miras, R - Pons Camprubí, J) Hospital de la Sta. Creu i Sant Pau - Barcelona.
- La Formació continuada en infermeria - Informes i dictàmens nº 7 Generalitat de Catalunya.
- La Nueva salud (L- Dossey - R. Dass) Edit. Kairos - Barcelona.
- Funcions d'Infermeria Radiològica - Document de l'Associació d'Infermeria Radiològica Catalana (A.C.I.R.).
- Funcions de la Llevadora. Generalitat de Catalunya.
- Pla Estratègic de la Infermeria. Consell de Col·legis de Diplomats en Infermeria de Catalunya
- Projecte de Funcions d'Infermeria en Salut Mental

